

GÜMRÜK BİRLİĞİ'NİN TÜRK KONFEKSİYON SEKTÖRÜ ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

*Arş. Gör. Hilal İNAN**

GİRİŞ

Gümrük Birliği'nin Türk konfeksiyon sektörü üzerinde çeşitli etkileri söz konusudur. Bu çalışma ile Gümrük Birliği'nin Türk konfeksiyon sektörü üzerindeki etkilerinin incelenmesi ve sektörün uluslararası pazarlardaki rekabet gücünü koruyup artırabilmesi için çeşitli önerilerin geliştirilmesi amaçlanmıştır.

Çalışmada, Türkiye-Avrupa Birliği ilişkilerinde Gümrük Birliği süreci incelenmiş, Gümrük Birliği'nin Türk konfeksiyon sektörü üzerindeki etkileri beş ayrı başlık halinde ele alınmıştır. Ayrıca, uluslararası konfeksiyon ticaretinde rekabet gücünü belirleyen çeşitli faktörler üzerinde durulmuştur.

I. Türkiye-Avrupa Birliği ilişkilerinde Gümrük Birliği Süreci

Türkiye ile Avrupa Birliği (AB) arasındaki ilişkilerin temelini Ankara Anlaşması oluşturmaktadır. Ankara Anlaşması'nın hükümlerine göre Türkiye ile geçmişteki adıyla Avrupa Ekonomik Topluluğu (AET) arasındaki ortaklık üç dönemden oluşmaktadır. Bunlar Hazırlık, Geçiş ve Nihai Dönemlerdir.

Ankara Anlaşması'na göre Hazırlık Dönemi, Geçici Protokol'de öngörülen usullere uygun uzatma dışında, beş yıldır. Hazırlık döneminde, Türkiye'nin geçiş dönemi ve son dönemde üstüne düşecek yükümlülükleri yerine getirebilmesi için Topluluğun Türkiye'ye yardım etmesi öngörülmüştür. Bunun için de, Geçici Protokol'de belirlenen kotalar dahilinde Türkiye'nin ihraç ettiği dört tarım ürününün Topluluğa girişinde gümrük indirimi kolaylığı sağlanması ve Mali Protokol gereğince Türkiye'ye 175 milyar ECU kredi açılması öngörülmüştür. Bu dönemde Türkiye'nin tek yükümlülüğü ise ekonomisini güçlendirerek Geçiş Dönemi'ne hazırlanmaktır. (Kılınç, 1990, ss.34-35).

1964'te başlayan hazırlık dönemi, geçiş döneminin şartlarının oluştuğu ve müzakerelere bağlanması gerektiği Türkiye tarafından ileri sürülerek 1968 yılında kapatılmış ve Katma Protokol müzakerelerine geçilmiştir (Ertürk, 1993, s.205).

1970 yılında imzalanan Katma Protokol ile Topluluk ve Türkiye arasındaki hazırlık döneminin sona ermesi ve geçiş döneminin bağlatılması kararlaştırılmıştır. Bu Protokol'

* Ç.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Araştırma Görevlisi

de, geçiş dönemi süresince akit tarafların karşılıklı ve dengeli yükümlülükler esası üzerinden, Türkiye ile Topluluk arasında bir gümrük birliğinin gitgide yerleşmesi ve Ortaklığın iyi işlemesini sağlamak amacıyla Türkiye'nin ekonomik politikalarının Topluluk politikalarına yaklaştırılması göz önünde tutulmaktadır (Kabaalioğlu, 1995.s.62).

Nihai dönemde ise gümrük birliği temeline dayanacak ve akit tarafların ekonomi politikaları arasında koordinasyonun güçlendirilmesi gerekecektir. Ayrıca, Ankara Anlaşmasının 28. Maddesi erevesinde Türkiye'nin, Roma Antlaşmasından doğan yükümlülüklerin tamamını üstlenebileceği bir duruma geldiğini göstermesinde Topluluğa tam ye olarak katılması imkanını incelenmesi de bu dönem için öngörülmüştür (Kılınç, 1990, s.35).

6 Mart 1995'de Brüksel'de imzalanan Türkiye-AB Ortaklık Konseyi Kararı ile GB'ye geçişin esasları bir paket haline getirilmiştir. GB paketi  belgeden oluşmaktadır. Bunlar (şahlanan, 1995, s.9):

- a) Malların serbest dolaşımı şartlarını belirleyen Ortaklık Konseyi Kararı.
- b) Türkiye-AB ilişkilerinin geliştirilmesi ile ilgili Tavsiye Kararı ve
- c) Türkiye'ye yapılacak mali yardımıla ilgili Deklarasyon'dur.

a) Malların serbest dolaşım şartlarını ortaya koyan Ortaklık Konseyi Kararı'nın getirdiği yükümlülükler aşağıda özetlenmiştir (Koç, 1997, s.22):

- GB, Türkiye ve AB gümrük bölgesini ve sadece sanayi ürünlerini kapsamaktadır.
- Türkiye ile AB arasındaki ticarete, her türlü ithalat/ihracat vergileri ve her türlü eş etkili önlemler kaldırılmıştır.
- Türkiye, AB'nin Ortak Gümrük Tarifesi'ne uyacaktır.
- Türkiye, AB'nin üretim standart ve normlarına uyacaktır.
- Fikri, sınai ve ticari mülkiyet haklarının etkin biçimde korunması karara bağlanmıştır.
- GB ile Türkiye, nc ülkelere AB tarafından uygulanan ticaret politikasının bir benzerini uygulayacaktır.
- GB ile ekonomik bütünleşmenin sağlanabilmesi için, Türkiye'nin mevzuatını, AB mevzuatı ile yakınlaştırması gerekmektedir.

b) Türkiye-AB ilişkilerinin geliştirilmesi ile ilgili olarak alınan Tavsiye Kararı'nda yer alan konular aşağıda özetlenmiştir (şahlanan, 1995, s.10):

- Sanayi, teknoloji, bilim, evre, istatistik, telekomünikasyon ve ulaştırma gibi konularda koordinasyonun geliştirilmesi,

- Demir-Çelik ve tarımsal ürünlerin serbest dolaşımı ile ilgili görüşmelerin devam ettirilerek 1995 yılı sonuna kadar tamamlanması ve bu alanlarda da GB' nin uygulamaya konması.

c) Türkiye'ye yapılacak mali yardımla ilgili deklarasyon ile, AB'nin Türkiye'ye çeşitli kaynaklardan yapacağı yardımlar belirtilmektedir. Türkiye'ye yapılacak mali yardımın amacı, Türk Sanayi Sektörü'nün, GB'nin getireceği rekabet ortamına uyum sağlamasına yardımcı olmak ve GB'ye katılmanın Türk ekonomisi üzerinde oluşturacağı olumsuz etkileri belli ölçüde gidermektir. Yapılacak olan mali yardım ile Türkiye, Avrupa'dan 3.3 Milyar dolar kredi alabilecektir. Bu kredinin kaynakları aşağıda belirtilmiştir (Koç, 1997, s.22):

- AB bütçesinden 476 Milyon dolar,
- Akdeniz programından 1.476 Milyon dolar,
- Avrupa yatırım bankasından 952 Milyon dolar ve
- IMF programından 381 Milyon dolar.

2. GB'nin Türk Konfeksiyon Sektörü üzerindeki Etkileri

GB, Türk Sanayini ve özellikle konfeksiyon sektörünü etkileyen en önemli gelişmelerden biridir. Türkiye'nin ihracatında lokomotif sektör durumunda olan konfeksiyon sektörünün AB ile olan ticaretimizde de çok önemli bir yeri vardır. Bu açıdan bakıldığında, AB ile Türkiye arasında oluşturulmuş olan GB'nin konfeksiyon sektörü üzerinde önemli etkileri olacaktır.

GB'nin Türk konfeksiyon sektörü üzerindeki etkilerini incelmeden önce sektörün, Türkiye'nin ihracatındaki yerini belirtmekte fayda vardır.

1970'li yılların başına kadar tekstil ürünleri ithalatçısı durumunda olan Türkiye, 1970'den başlayarak verilen yatırım teşvikleri ile önemli bir tekstil üretim kapasitesine sahip olmuştur. İplik sektöründe başlayan yatırımları, dokuma sektörü izlemiştir. Bu dönemde gerçekleştirilen yatırımlar, Türkiye'nin tekstil ürünleri üretim kapasitesini 4 kat artmıştır. İç tüketimin, üretimdeki artışı tamamen eritememesi nedeniyle sektör ihracata yönelmiş ve 1980'lerde, tekstil ithalatçısı konumunda olan Türkiye, tekstil ve konfeksiyon ihracatında dünyada önemli bir yer almıştır. Yurt içi talebinin yetersizliği sebebiyle ihracat yapma zorunluluğunda olan tekstil ve konfeksiyon sektörü için artık ihracat bir yaşam şartı olmuştur (Gürsoy, 1995, s.93).

Ulaştığı ihracat rakamları ile Türk ekonomisinin lokomotifi olan konfeksiyon sektörünün son yıllarda gerçekleştirdiği ihracat, tekstil sektörü ile karşılaştırmalı olarak Tablo 1'de verilmiştir.

TABLO 1 : Türkiye'nin Toplam Tekstil ve Konfeksiyon ihracatı (000\$)

Yıllar	Konfeksiyon	% değ	Tekstil	% değ	Konf+Teks	% değ
1989	2.401.494	-	1.368.186	-	3.769.680	-
1990	2.898.374	20.69	1.424.233	4.09	4.322.607	14.66
1991	3.219.342	11.07	1.374.357	- 3.50	4.593.699	6.27
1992	4.008.419	24.51	1.368.088	-0.45	5.376.507	17.04
1993	4.157.910	3.72	1.457.207	6.51	5.615.117	4.43
1994	4.490.040	7.98	1.944.788	33.45	6.434.828	14.59
1995 ¹	6.188.502	37.82	2.130.665	9.55	8.319.167	29.28
1996 ²	2.932.347		1.157.679		4.090.026	

Kaynak : Devlet İstatistik Enstitüsü Dış Ticaret İstatistikleri, Ankara, 1995 ve 1997, Hedef , İstanbul Tekstil ve Konfeksiyon İhracatçı Birlikleri Yayın Organı, Sayı: 30, s.77, Mayıs 1996.

¹ 1995 yılı bilgileri geçicidir.

² 1996 yılı bilgileri geçicidir ve 6 ayı kapsamaktadır.

Tablo 1'de görüldüğü gibi Türk konfeksiyon ihracatı ilgili dönem içerisinde sürekli olarak artış göstermiştir. 1989 yılında 2.5 milyar dolar civarında olan konfeksiyon ihracatı 1995 yılına gelindiğinde 6.1 milyar dolara ulaşmıştır. Bu artış ise % 157'lik bir orana denktir.

1995 yılında 19 milyar 239 milyon dolar olan Türkiye'nin toplam ihracatının % 43'e yakın kısmının (8 milyar 319 milyon) tekstil ve konfeksiyon sektörü ihracatından oluştuğu görülmektedir. Konfeksiyon sektörü tek başına ele alındığında ise Türkiye'nin toplam ihracatının %32'ye ulaşan bir kısmını gerçekleştirdiği ortaya çıkmaktadır.

Dünya tekstil ve konfeksiyon pazarının %3'üne sahip olan Türk tekstil ve konfeksiyon sektörü AB ülkelerinin tüketiminin %10'unu karşılar durumdadır (Ekonomist, 1994,s.14). Türkiye'nin toplam tekstil ve konfeksiyon ihracatının %64'ünün gerçekleştirildiği AB ülkeleri, sektör için en büyük pazarı oluşturmaktadır (Dünya, 1995, s.20).

TABLO 2 : Türkiye'den AB'ye Yapılan Tekstil ve Konfeksiyon ihracatı (000 \$)

Yıllar	Konfeksiyon	% değ	Tekstil	% değ	Konf+Teks	% değ
1989	1.802.388	-	848.604	-	2.650.992	-
1990	2.327.365	29.12	911.655	4.42	3.239.020	22.18
1991	2.685.145	15.37	836.833	-8.20	3.521.978	8.73
1992	3.280.016	22.15	770.087	-7.97	4.050.103	14.99
1993	3.237.933	-1.28	744.887	-3.27	3.982.820	-1.66
1994	3.255.316	0.53	894.322	20.06	4.149.638	4.189
1995 ¹	4.367491	34.16	985.151	0.10	5.352.642	0.28
1996 ²	2.079.158		550.026		2.629.184	

Kaynak : Devlet İstatistik Enstitüsü Dış Ticaret İstatistikleri,1995 ve1997

¹ 1995 yılı bilgileri geçicidir.

² 1996 yılı bilgileri geçicidir ve 6 ayı kapsamaktadır.

Tablo 1 ve Tablo 2 incelendiğinde, 1995 yılı itibarıyla, Türkiye'nin toplam tekstil ve konfeksiyon ihracatının yaklaşık %64'ünün AB'ye üye ülkelere yapılmış olduğu ortaya çıkmaktadır. Türkiye'nin toplam tekstil ve konfeksiyon ihracatının % 52'ye ulaşan büyük bir kısmını ise AB'ye yapılan konfeksiyon ürünleri ihracatı oluşturmaktadır. Bu rakamlar da AB pazarının ne denli önemli olduğunu ortaya çıkarmaktadır. Dolayısıyla Türkiye ve AB arasında oluşturulan GB'nin Avrupa ile olan ticaretimizde bu kadar önemli ihracat rakamlarına sahip olan konfeksiyon sektörü üzerinde önemli etkileri olacaktır.

GB'nin Türk konfeksiyon sektörü üzerindeki etkilerini aşağıdaki başlıklar altında toplamak mümkündür (Gürsoy, 1995, ss.97-98):

- AB kaynaklı ürünlere karşı ithalatta korumanın sıfırlanması,
- Üçüncü ülkelere karşı korumanın azalması,
- Üçüncü ülkelere yönelik miktar kısıtlamaları uygulanması,
- Gümrük muafiyetli ithalatın. AB'ye yönelik ihracatta son bulması
- Türkiye kaynaklı ürünlere AB kota uygulamasının kaldırılması.

2.1. AB Kaynaklı Ürünlerin İthalatında Korumanın Kaldırılması

GB'nin konfeksiyon sektörü üzerindeki en önemli etkilerinden birisi, AB ülkelerinden ithal edilecek olan konfeksiyon ürünlerine karşı hiç bir sınırlama getirilmemesidir.

Türkiye'nin 1993 yılında AB'den ithal edilen konfeksiyon ürünlerine uyguladığı %50'lere ulaşan koruma oranları, 1995 yılında %25'lere kadar inmiştir (Yaşar,1995, s.171). GB ile de, Birlik menşeli tekstil ve konfeksiyon ürünleri için gümrük vergisi ve Toplu Konut Fonu uygulamasına son verilmiştir. Dolayısıyla, AB ülkelerinden ithal edilecek tekstil ve konfeksiyon ürünleri için herhangi bir vergi ödenmeyecektir (Kökten, 1996, s.23).

Türkiye'deki tüketici profili dinamik, genç ve tüketmeye hazır bir yapı göstermektedir. Ancak, bu tüketici grubunun alım gücü çok yüksek değildir. Yine de dünyanın tanınmış markalarının, sıfır gümrük vergisi ile Türkiye'ye ithal edilecek olması, yüksek kaliteli üretim yapan Türk konfeksiyon işletmelerini büyük bir rekabet ile karşı karşıya getirecektir (Yaşar, 1995, ss.170-171).

Türk konfeksiyon üreticilerinin bu rekabet ortamı içerisinde başarıya ulaşabilmeleri için günün modasını takip ederek, tüketici istek ve ihtiyaçlarını en iyi şekilde karşılayabilecek model ve kalitede ürünler üretmeleri ve üretilen bu ürünleri en uygun fiyatlarla müşteriye sunmaları gerekmektedir. Bunların yanı sıra ürün tanıtımına da önem verilmelidir. Çünkü, ürün ne kadar kaliteli ve uygun fiyatlı olursa olsun müşteriler üründen haberdar olmazsa, kalite ve uygun fiyat hiç bir anlam ifade etmeyecektir.

2.2. Üçüncü İkelere Karşı Korumanın Azalması

GB ile birlikte üçüncü ülke kaynaklı ürünlerin ithalatında Toplu Konut Fonu kaldırılmış ve gümrük vergileri OGT düzeyine şekilmiştir. Yapılan bu düzenlemelerle, GB öncesi konfeksiyon ürünlerinde %22.50 olan koruma oranı üçüncü ülkeler için %12.02'ye, tekstilde ise %19.42'den %8.26'ya indirilmiştir (Kökten, 1996, s.23). Görüldüğü gibi konfeksiyon sektörü açısından üçüncü ülkelere karşı OGT oranında koruma uygulanması, mevcut koruma oranlarını %50'lere varan ölçüde aşağıya çekmiştir.

Üçüncü ülkelere karşı OGT oranında koruma uygulanması, Üçüncü ülkelerden katma değeri düşük, isimsiz ve ucuz konfeksiyon ürünlerinin Türkiye pazarına girişini artıracaktır. Bunun doğal bir sonucu olarak düşük kalitede üretim yapan Türk konfeksiyon işletmeleri önemli bir rekabet ile karşılaşacaktır (Yaşar, 1995, s.172).

Türk konfeksiyon üreticilerinin ürün kalitelerini artırmaları ve yakından tanıdıkları Türk tüketicisinin istek ve ihtiyaçlarını en iyi şekilde karşılayabilecek ürünleri üreterek pazara sunmaları ve ürün tanıtımına önem vermeleri, üçüncü ülkeler karşısında rekabet şanslarını artıracaktır.

2.3. Üçüncü İkelere Yönelik Miktar Kısıtlamaları

Türkiye'nin AB ile GB'ye girmesiyle yüklenmesi gereken bir diğer yükümlülük de , AB'nin Ortak Tekstil ve Ticaret Politikası'na uyumdur. AB'nin Ortak Tekstil ve Ticaret Politikasındaki en önemli unsurlardan birisi, 50'nin üzerindeki ülke çıkışlı tekstil ve konfeksiyon ürünlerine tek ya da çift taraflı kontrol sistemine dayanan miktar kısıtlaması ya da gözetim (otonom önlemler) uygulanmasıdır (Gürsoy, 1995, s.99).

6 Mart 1995 tarihli Ortaklık Konseyi Kararı'nın 12. Maddesi ile de. tekstil ve konfeksiyon ürünlerinde serbest dolaşımın sağlanabilmesi için, Türkiye'nin de. AB'nin bu konudaki ticaret politikaları ile Üçüncü ülkelere uyguladığı önlemleri üstlenmesi öngörülmektedir. Bu çerçevede mevzuat uyum çalışmalarına başlanmış ve hazırlanan mevzuatlar 1 Haziran 1995 tarih ve 12300 mükerrer sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır. Bu mevzuatlar, gözetim ve kota uygulamalarının nasıl yapılacağı ile bu önlemlerin uygulanacağı ülke ve ürünleri kapsamaktadır. Türkiye, GB ile birlikte 36 ülkeden ithal edilecek muhtelif tekstil ve konfeksiyon ürünleri için 1 Ocak 1996 tarihinden itibaren miktar kısıtlaması uygulamaya başlamıştır (Kökten, 1996, ss. 23-24).

Konfeksiyon sektörünün hammaddesi niteliğindeki ürünlere kota uygulanması durumunda, sektörün arz kaynaklarının azalması nedeniyle hammadde fiyatlarında artışın meydana gelmesi beklenmektedir AB'ye yönelik ihracattaki kotaların kalkması nedeniyle konfeksiyon ihracatında oluşacak artışın boyutları göz önüne alınarak uygulanacak otonom önlemler konusunda karar verilirken konfeksiyon sektörünün hammadde kaynaklarının olabildiğince serbest tutulmasında yarar görülmektedir (Gürsoy, 1995, s.100).

2.4. Gümrük Muafiyetli İthalatın AB'ye Yönelik İhracatta Son Bulması

GB ile birlikte, ihraç kaydı ile döviz tahsisli ve sıfır gümrüklü mal ithalatı son bulmuştur. Diğer bir deyişle ihracatta teşvik belgesi uygulaması bu açıdan kaldırılmıştır (Gürsoy, 1996,s.12).

İhracat Teşvik Belgesi, bir malı üretip ihraç etmeyi taahhüt eden Türk sanayicisinin ithalat gümrük vergisi ödemedi hammadde ya da ara mamül ithal etme hakkını kazanmasını sağlayan bir belgedir. Türkiye'nin 1980 sonrası konfeksiyon ihracatının artışında, dünyanın çeşitli ülkelerinden ucuza alınan ve ihracat teşvik belgeleri ile gümrüksüz olarak ithal edilen iplik ve kumaşların payı büyüktür (Dünya, 1995, s.20).

GB ile birlikte, Türkiye' de serbest dolaşımında olmayan üçüncü ülkeler kaynaklı hammadde ve yardımcı maddeler kullanılarak üretilmiş ürünlerin GB ayrıcalıklarından yararlanması mümkün değildir. Üçüncü ülkeler çıkışlı ürünlerin Türkiye'de serbest dolaşımında bulunması için, ithalatları sırasında OGT oranında gümrük vergileri ve eş etkili vergilerin ödenmiş olması gereklidir (Gürsoy, 1995, s.99).

Konfeksiyon ihracatında büyük bir önem taşıyan gümrük muafiyetli ithalata dayalı uygulamanın, AB'ye yapılacak ihracatta uygulanamayacak olması, konfeksiyon sektörünün ucuz hammadde kaynaklarında bir daralmaya yol açacaktır (a.g.e.).

2.5. Türkiye Kaynaklı İrönlere AB Kota Uygulamasının Kaldırılması

GB ile birlikte AB kaynaklı ürönlere karşı korumanın sıfırlanması, üçüncü ölkelere karşı korumanın azalması ve gümrük muafiyetli ithalatın AB'ye yönelik ihracatta son bulması. Türk konfeksiyon sektörünün rekabet şansını azaltacak etkenlerdir. Ancak, GB'nin bir diğer etkisi de, AB'nin Türkiye'nin muhtelif tekstil ve konfeksiyon ürönlere uyguladığı kotaları kaldırmasıdır. Bu durum, sektörün ihracatının artması açısından önemli bir avantaj sağlamıştır. GB'nin Türk tekstil ve konfeksiyon sanayine sağlayacağı en önemli faydalardan birisi, Türk tekstil ve konfeksiyon ürönlere uygulanan kotaların kaldırılmasıdır.

AB tarafından Türk tekstil ve konfeksiyon ürönlere Gönüllü Kısıtlama Anlaşmaları kapsamında uygulanan miktar kısıtlamalarının kalkması, Türkiye'nin; fikri, sınai ve ticari mülkiyet haklarının korunması ve rekabet ve devlet yardımlarına ilişkin yasal mevzuatı oluşturmasına. bu mevzuatı etkin bir şekilde uygulamasına ve AB'nin Ortak Tekstil Ticaret Politikası'na uyumuna bağlanmıştır (Hedef, 1995, s.31).

Kotaların önemli bir etkisi. yatırımını caydırmalarıdır. Yatırım yapmayı düşönen girişimciler. AB'nin konfeksiyon ürünü dış satımında kota uygulaması ve yeni başvuranların kota almasının son derece zor olması nedeniyle tekstil ve konfeksiyon sektörüne yatırım yapmaktan vazgeçmekteydiler. Kotaların kalkması ise ilk aşamada bu sektörde yatırımcıların önünü açacaktır (Yaşar, 1995, s.78).

3. Uluslararası Konfeksiyon Ticaretinde Rekabet Gücünü Belirleyen Faktörler

İplik ve kumaş sektörü ile konfeksiyon sektörü arasında sıkı bir ilişki vardır. İplik ve kumaş sektörlerinin çıktılarının %60'ından fazlasını konfeksiyon sektörü satın almaktadır. Dolayısıyla, primer tekstil endüstrisinin üretim maliyetleri açısından rekabet edebilirliği, konfeksiyon sektörünün rekabet edebilirliğini de büyük ölçüde belirlemektedir. Günümüzde, gelişmekte olan çeşitli ölkelerin konfeksiyon sektörlerinin uluslararası pazarlarda rekabet edebilirliğini belirleyen temel faktör ise işgücü maliyetleridir (Parlıtı, 1994, s.72). Konfeksiyon sektörünün büyük ölçüde emek yoğun bir yapıya sahip olmasından dolayı sektörün rekabet gücü açısından işgücü maliyetinin önemi artmakta ve işgücünün niteliği değer kazanmaktadır.

Türkiye uluslararası işgücü maliyetleri sıralamasında pahalılık açısından 28. sırada bulunmaktadır. Emek yoğun özelliğinden dolayı konfeksiyon sektörü için önemli bir

dezavantaj oluşturan bu durum, işgücü verimliliğinin düşüklüğü ile de kendini daha çok hissettirmektedir (Gürsoy, 1995, s.105).

Türkiye'de işçilik maliyetleri 1980'lerin sonunda ve 1990'ların başından itibaren bir yükseliş göstermiştir. 1988 yılında işçi saat ücretleri ortalama olarak 1.20 \$ iken 1989'da 1.90 \$, 1990' da 3 \$ ve 1991' de 4.50 \$'e ulaşmıştır. İşçilik maliyetlerindeki bu artış sonucu, bir çok tekstil ve konfeksiyon fabrikası işçi çıkarma yoluna gitmiş ve bu işçilerin yerini asgari ücretle çalışan, eğitimleri yetersiz işçiler almıştır. Bu uygulama ile kısmen de olsa işçilik maliyet artışları durdurulmuştur (Tekstil İşveren, 1991. ss. 27-28).

İşgücü maliyetleri verimlilik açısından değerlendirildiğinde pek de ucuz bir işgücüne sahip olmadığımız ortaya çıkmaktadır. Örneğin, gelişmiş ülkelerdeki işgücü verimliliği, Türk işgücü verimliliğinden yaklaşık olarak beş kat daha fazladır (Külünk, 1993, s.76). Dolayısıyla sektörde, işgücü verimliliğini arttırmaya yönelik çalışmalara ağırlık verilmesi gerekmektedir.

Gelişmekte olan ülkelerin, işçilik maliyetlerinde sahip oldukları avantajı tamamıyla ürün fiyatlarına taşıdıklarını düşünmek yanlış olur. Çünkü üretimdeki verimlilik farkları, bu maliyet avantajının bir kısmını ortadan kaldırırken, sermaye vb. temel girdilerdeki maliyet farklılıkları da ücretten kaynaklanan maliyet avantajının erimesine neden olmaktadır (Berksoy, 1991, ss.108-109). Gelişmekte olan ülkelerin, işgücü maliyetlerindeki avantajlarına dayanarak uluslararası konfeksiyon pazarına girmeleri ve pazar paylarını artırmalarına karşılık, gelişmiş ülkeler rekabet güçlerini koruyabilmek için teknolojik gelişime önem vermektedir.

Hem konfeksiyon hem de tekstil üretiminde otomasyona yönelimin hızlı bir şekilde artmakta olduğu gelişmiş ülkeler, bu sayede, pahalı olan işgücü girdisini azaltırken, ürün kalitesini ve üretimin verimliliğini de artırabilmektedir (Mondy, 1990, s.37). Gelişmiş ülkelerdeki bu teknolojik ilerlemenin Türk konfeksiyon üreticileri tarafından da takip edilmesi ve en yeni teknolojinin kullanılarak üretimin gerçekleştirilmesi sektöre önemli bir rekabet üstünlüğü sağlayacaktır.

Bu bilgiler çerçevesinde, Türkiye bir taraftan işçiliğin pahalı olduğu, fakat teknolojiyi geliştirip üreten ve çok iyi yetişmiş kalifiye elemanlar ile çok iyi alt yapı avantajlarına sahip AB ülkeleriyle GB sonrasında koruma ve teşvik olmadan rekabet ederken, diğer taraftan da Güney ve Güney Doğu Asya'daki, gündelik işçi ücretlerinin 1.5-3\$ olduğu ve ihracata her türlü sübvansiyonun sağlandığı ülkelerle rekabet etmek zorunda kalacaktır (Tarakçıoğlu, 1995, s.17)

1980'lerde tüketici tercihlerinde meydana gelen değişikliklerin de etkisiyle, yüksek değerli moda yönelik uluslararası pazarlar gelişmeye başlamıştır. Fiyat

faktörleri artık birçok üretici ve perakendeci açısından rekabet edebilirlik için temel faktör olmaktan çıkmıştır. Başarı için ürünün stili, modada meydana gelen hızlı değişikliklere uyum sağlayabilme kabiliyeti ve kalitesi önem taşımaktadır (Totterdill, 1995, s.3). Maliyet avantajının rekabet gücünü artırmada önemli bir yeri olmasına karşın, günümüzde tüketiciler, bir ürünü satın alırken kendi istek ve ihtiyaçlarına en uygun olanı belirleme aşamasında fiyatın yanı sıra kalite faktörünü de göz önünde bulundurmaktadırlar. Dolayısıyla artan rekabet ortamı içerisinde. AB pazarına girebilmek için. AB ülkelerinin talep ettikleri standartlarda kaliteyi yakalamak büyük önem taşımaktadır.

Tekstil sektörünün üretim yapısı, hammaddeden konfeksiyon haline getirilmiş nihai ürünlere doğru bir geçiş içerisinde. Bu durum, bir taraftan katma değeri yükselterek sektörün gelirini artırırken, diğer taraftan doğrudan bireylere hitap etme oranını artırarak moda ve kalite faktörünü ön plana çıkarmaktadır. Gelişmiş ülkelere önemli miktarlarda ihracat yapan Türk konfeksiyon sektörü de başarısını, ithalatçı ülkelerin kalite isteklerine uygun ve kabul edilebilir maliyette üretim yapmakla sağlamıştır (Kavşat, 1995, s.109). Ancak sadece AB pazarında değil, iç pazarda da. hem AB hem de üçüncü ülkeler çıkışlı ürünler karşısında rekabet edebilmek için tüketicilere kaliteli ürünler sunmak gerekmektedir.

Konfeksiyon ihracatçılarının rekabet güçlerini artırmada pek çok faktörün yanı sıra modern pazarlama anlayışının benimsenerek. pazarlamanın bütün unsurlarının etkin bir şekilde uygulanmasının da büyük önemi vardır. Bu nedenle. işletmelerin pazarlama faaliyetlerini yürütebilecek bir pazarlama organizasyonuna sahip olmaları. etkin bir pazarlama karması oluşturabilmeleri ve pazarlama araştırmasına gereken önemi vermeleri uluslararası rekabet açısından büyük faydalar sağlayacaktır.

Tekstil ve konfeksiyon sektörü açısından önemli olan bir husus da, ekolojik tekstil konusunun giderek artan bir önem kazanmaya başlaması ve bu konuda yapılan çalışmalardır.

Özellikle 1992 yılından sonra, insan ve çevre sağlığını ilgilendirmesinden dolayı ekolojik tekstil ile ilgili çalışmalar. tekstil sektörünün önemli konularından birisini oluşturmaktadır. Ekolojik tekstili, insan hayatının idame ettirilmesi kaydıyla, sağlıkla ilgili olarak alınabilecek maksimum yaptırımları şeklinde tanımlamak mümkündür (Dayıoğlu, 1996, s.27). Türkiye ihracatının büyük bir kısmının gerçekleştirildiği AB ülkelerine yönelik ticarete, insan sağlığı ve çevre konusu giderek artan bir önem kazanmaya başlamıştır. Dolayısıyla ekolojik tekstil alanındaki gelişmelerin takip edilmesi. çevre ve insan sağlığı konularına dikkat edilerek üretimin gerçekleştirilmesi Türk konfeksiyon ihracatçılarının rekabet edebilmeleri açısından önemli bir rol oynamaktadır.

İlkelerin gelişme ve ticaret gelirlerini artırma çabaları doğrultusunda yoğunlaşan rekabet ortamı içerisinde uygulanan devlet yardımlarının ve teşvik araçlarının niteliği de giderek büyük önem kazanmaktadır. Yeni ve modern teşvik araçlarının tespit ve uygulamasının yanı sıra bu teşvik araçlarının başta GATT (General Agreement on Trade and Tariffs) olmak üzere uluslararası ticari anlaşmalara uygun bir şekilde yürütülmesi gerekmektedir (Şenyurt, 1995, s.67).Uruguay Turu ile kabul edilen GATT kurallarına göre, araştırma-geliştirme, çevre koruma, eğitim, fuarlar vb. tanıtım çalışmalarının desteklenmesi hariç diğer teşvik uygulamaları yasaklanmıştır (Tarakçıoğlu, 1995, s.14).

Yine, Roma Anlaşmasının devlet yardımlarını düzenleyen 92. maddesi hükmünde. Bu anlaşmada aksine bir hüküm olmadıkça, belirli işletmeleri ya da üretim dallarını daha elverişli bir konuma getirmek suretiyle rekabeti bozan ya da bozma tehlikesi yaratan, devletlerce ya da devlet kaynakları kullanılarak yapılan yardımlar, üye ülkeler arasındaki ticarete zarar verdiği ölçüde ortak pazar ilkeleriyle bağdaşmaz denilmektedir. Dolayısıyla bu hükme göre, AB’de rekabeti bozan, ticaretin yönünü saptıran ve kendi haline bırakıldığında rekabet gücü olmayan girişimleri yapay bir şekilde yaşatmaya çalışan teşviklere izin verilmemektedir. ihracatı artırmak için sağlanan teşvikler de bu kapsam içerisinde (Yerci, 1995, s.74).

Türk konfeksiyon sektörünün gösterdiği hızlı büyümede, sektöre sağlanan teşviklerin rolü büyüktür. Ancak, GB’nin kabulü ile ihracatta uygulanan teşvik tedbirlerinin de GB mevzuatına uyumlu hale getirilmesi zorunluluğu doğmuştur.

Bu gelişmeler doğrultusunda, ihracatta bugüne kadar yapılan doğrudan parasal yardımların artık uygulamadan kaldırılarak, yerine uluslararası normlarda devlet desteklerinin getirilmesi zorunlu hale gelmiştir. Bu doğrultuda, ihracatın desteklenmesi amacıyla 6 programdan oluşan bir devlet destekleri paketi oluşturulmuştur. Bu paket içerisindeki programlar şunlardır (Yazıcı,1995, s.24):

- Araştırma-Geliştirme yardımı,
- Çevre maliyetlerinin desteklenmesi,
- Yurt dışında düzenlenen fuar ve sergilere ulusal düzeyde ve bireysel katılımın desteklenmesi,
- Pazar araştırması desteği ve
- Yurt dışı ofis ve mağaza işletme ve tanıtım faaliyetlerinin desteklenmesi

1995 yılında uygulamaya girmek üzere hazırlanan bu devlet destekleri ile yeni eğitim olanaklarının geliştirilerek istihdamın güçlendirilmesi, araştırma-geliştirme faaliyetlerine önem verilmesi, aynı üretim alanında faaliyet gösteren KOBİ’lerin örgütlenmeleri, çevre sorunlarının önlenmesi ve ihraç edilecek malların uluslararası alanda tanıtımına önem verilerek ihracatın artırılması amaçlanmıştır (a.g.e. s.24).

SONUÇ

Tekstil ve konfeksiyon sektöründe emek yoğun üretim yapısından teknoloji yoğun bir yapıya geçiş yaşanmaktadır. Dolayısıyla üretici ve ihracatçıların meydana gelen bu teknolojik gelişmeleri yakından takip ederek, üretim sistemlerini modernleştirmeleri büyük önem taşımaktadır. Modern teknolojilerin takip edilerek teknoloji yenileme işlemlerine ağırlık verilmesi Türk konfeksiyon ihracatçılarının rekabet güçlerini artırmada önemli bir rol oynayacaktır.

Ucuz işgücü sektör için bir avantaj olarak görünse de işçilik maliyetlerinin giderek artıyor olması, sektörün rekabet gücünü olumsuz yönde etkileyecektir. Gelişmiş ülkeler ise yüksek işgücü maliyetlerinin ortaya çıkardığı dezavantajları teknolojik gelişme ile yok etme yoluna gitmişlerdir. AB'ye yapılan ihracatta, üçüncü ülkelere oranla işgücünün pahalı olduğu Türk konfeksiyon sektöründe teknolojik yeniliklerin sürekli olarak takip edilmesi rekabet gücünün artırılması açısından büyük önem taşımaktadır.

İşletmelerde, konusunda uzman olan profesyonel yöneticilerin ve ihracat konusunda eğitilmiş ve deneyimli elemanların istihdam edilmesi işletme faaliyetlerinin daha etkin bir şekilde yürütülmesini sağlayacaktır. Dolayısıyla, işletmelerin ihracat konusunda uzman elemanlara ihtiyacı vardır. Türkiye'de, üniversitelerin işletme, iktisat bölümlerinde ihracat konusunda eğitim verilmekte ve bazı üniversitelerin bünyelerinde ihracat konusunda sertifika programları uygulanmaktadır. Ancak Türkiye genelinde personel ihtiyacına cevap verebilecek düzeyde eğitim verilmesi bir zorunluluktur.

Fason üretimin yaygın olduğu Türk konfeksiyon sektöründe, işletmelerin kendi ürünlerini kendilerinin tasarlayarak üretmeleri ve ihraç etmeleri sektör açısından büyük önem taşımaktadır. Bu doğrultuda işletmelerin konfeksiyon üretiminde uzman elemanlara ve tasarımcılara ihtiyaçları vardır. Türkiye'de konfeksiyon üretimi ve tasarımı konusunda eğitim veren okullar mevcuttur. Ancak, bu konudaki eğitimin devlet ve ilgili kuruluşlar tarafından daha fazla desteklenmesi, işletmelerin kendi ürün tasarımlarını oluşturabilecek güce ulaşması açısından büyük önem taşımaktadır.

Konfeksiyon ihracatının artırılabilmesi ve işletmelerin rekabet güçlerinin geliştirilebilmesi için pazarlamaya gereken önem verilmeli ve pazarlama faaliyetleri modern esaslara dayandırılarak yürütülmelidir.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

KİTAPLAR

- ERTİRK**, Emin,(1993), Ekonomik Entegrasyon Teorisi ve Türkiye'nin içinde Bulunduğu Entegrasyonlar, 1. Baskı, Ezgi Kitabevi Yayınları, Mart.
- KILINÇ**, Uğur,(1990), Türkiye Avrupa Toplulukları İlişkileri. TOBB, Ankara.
- MONDY**, Ashoka, David Wheeler, (1990), Automation And World Competition, McMillan Press LTD.
- PARILTI**, Hasan (1994), İhracatı Teşvik Politikaları ve Tekstil ve Hazırgiyim Sektörünün Teşviği, İTKİB, İstanbul

MAKALELER

- DAYIOĞLU**, Habip, (1996), "Ekolojik Tekstil Sistemleşme Darboğazında", Hedef, Sayı:26, Ocak.
- DÜNYA**, (1995), "GB'nin Tekstil Sanayi Üzerine Etkisi". 11 Eylül.
- EKONOMİST**, (1994), "İhracat İçin Nasıl Üretmeli". Sayı:42. Yıl:4. 16 Ekim.
- GÜRSOY**, Tahir, (1996) "Gümrük Birliği Karşısında Konfeksiyon Sanayinin Durumu". Tekstil İşveren Dergisi, Sayı:198, Nisan.
- HEDEF**, (1996), İstanbul Tekstil ve Konfeksiyon İhracatçı Birlikleri Yayın Organı, Sayı:30, Mayıs.
- , (1995), "Türkiye-AB Gümrük Birliği: Tekstil ve Konfeksiyon Sanayine Etkileri ve Üçüncü Ülkelere Yönelik Koruma Önlemleri", İstanbul Tekstil ve Konfeksiyon İhracatçı Birlikleri Yayın Organı, Sayı:18, Mayıs.
- KABAALIOĞLU**, Haluk. (1995). "Türkiye AT Gümrük Birliği". Süreç, Özel Sayı, Mayıs, Haziran, Temmuz, Ağustos, Eylül.
- KAVŞAT**, İhsan,(1995), "Tekstil Sektöründe Türk Standardları Uygulamaları". Standard Yıl:34, Sayı:400, Nisan.
- KOÇ**, Erdem, (1997), "Gümrük Birliğinde Türk Tekstil ve Konfeksiyon Sektörü" .Tekstil İşveren Dergisi, Sayı:207, Ocak.
- KÖKTEN**, Abdullah,(1996), "Yeni Dış Ticaret rejiminin Türk Tekstil ve Hazırgiyim Sektörüne Getirdiği Yenilikler ve Farklılıklar". Tekstil İşveren Dergisi, Sayı:198, Şubat.
- ŞAHLANAN**, Fevzi. (1995). "Gümrük Birliği Aşamasında Endüstriyel İlişkiler". Tekstil İşveren Dergisi, Sayı:188, Haziran.

- ŞENYURT, Deniz, (1995), "Avrupa Birliği İlkelerinde Uygulanan Parasal Olmayan İhracat Teşvikleri", İstanbul Sanayi Odası Dergisi, Sayı:347, Şubat.**
- TARAKÇIOĞLU, Işık, (1995), "Gümrük Birliğinin Tekstil ve Konfeksiyon Sanayimize Muhtemel Etkileri", Tekstil İşveren Dergisi, Sayı:199, Aralık.**
- TEKSTİL İŞVEREN, (1991). "Türk Tekstil ve Hazırkıyım Sanayi", Sayı:161, Eylül.**
- YAŞAR, Ertuğ. (1995), "Gümrük Birliği ve Türk Tekstil Konfeksiyon Sektörü" Süreç, Özel Sayı, Mayıs. Haziran, Temmuz, Ağustos, Eylül.**
- YAZICI, Yaşar, (1995), "Tekstil ve Konfeksiyon Sektörüne Eğitim Desteği", Ekonomik Trend, 1Ekim-7 Ekim, Yıl:3, Sayı:40.**
- YERÇİ, Cahit ,(1995), "Türkiye ile Avrupa Birliği Arasında Gümrük Birliği ve İhracat Teşvikleri", Vergi Sorunları Dergisi, Maliye gelirler Kontrolörleri Derneği Yayını, Sayı:77, Şubat.**

KONGRE VE SEMİNERLER

- BERKSOY, Taner. (1991), "Tekstil ve Hazırkıyım'de Türkiye'nin Konumu", Türk Tekstil ve Hazırkıyım Sanayinin Öncelikleri Semineri,10 Mayıs, Türkiye Tekstil Sanayii İşverenleri Sendikası Yayınları, İstanbul**
- GÜRSOY, Tahir. (1995), "Gümrük Birliği Aşamasında Türk Tekstil ve Hazırkıyım Sanayii" Gümrük Birliği Aşamasında Türk Tekstil ve Hazırkıyım Sanayii Semineri, 22-25 Nisan, Marmaris.**
- KÜLÜNK, Metin, (1993), "Türk Tekstil ve Hazırkıyım Sektörü Açısından Gümrük Birliği", 1. Türkiye Hazırkıyım ve Konfeksiyon Kongresi, 1-2 Aralık,II. Cilt, İstanbul.**
- TOTTERDILL, Peter, (1995), "Competitive Advantage In The Textiles and Clothing Industry Of The 1990's". The Textile Institute Co-Operation The 76thWorld Conference Of The Textile Institute, 24 May, İstanbul.**

İSTATİSTİKLER

- DİE (1997), Devlet İstatistik Enstitüsü Dış Ticaret İstatistikleri, Ankara**
- DİE (1995), Devlet İstatistik Enstitüsü Dış Ticaret İstatistikleri, Ankara**